

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Гуманітарно-педагогічний факультет

Кафедра міжнародних відносин і суспільних наук

Методичні рекомендації з дисципліни

ТЕОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Київ – 2021

УДК 327.30 (075.8)

Методичні рекомендації укладені у відповідності з новими навчальними планами та програмами гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України, що затверджені для спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», а також повністю враховує вимоги модульно-рейтингової системи навчання студентів та компетентнісного підходу.

Рекомендовано до видання вченою радою гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України (протокол № 3 від 23.11.2020 р.).

Рецензенти:

Ладиченко Тетяна Вячеславівна, кандидат історичних наук, професор, завідувач кафедри методики навчання суспільних дисциплін та гендерної освіти Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова

Білан Сергій Олексійович, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародних відносин і суспільних наук Національного університету біоресурсів і природокористування України

Упорядник: кандидат історичних наук, доцент **Кравченко Наталія Борисівна**

Навчально-методичне видання
Теорія міжнародних відносин
для підготовки бакалаврів
галузі знань 29 – «Міжнародні відносини»
спеціальності 291- «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»
у вищих закладах освіти

Упорядник: КРАВЧЕНКО Наталія Борисівна

Видання друкується в авторській редакції
Підписано до друку 18.01.2021. Формат 60x84 1/16
Ум. друк. арк. 23,6

Наклад 100 пр. Зам. №200826

Видавець і виготовлювач Національний університет
біоресурсів і природокористування України
м. Київ, 03041, вул. Героїв Оборони, 15.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 4097 від 17.06.2011

ЗМІСТ

Вступ	4
Організація навчального процесу	7
Тематичний лекційний план з дисципліни	7
Змістовий модуль 1.....	7
Змістовий модуль 2.	7
Організація та методика підготовки до семінарських занять	9
Методичні рекомендації	9
Теми та плани семінарських занять	10
Змістовий модуль 1.....	10
Змістовий модуль 2.	18
Критерії оцінки знань студентів з дисципліни.....	26
Зразки розгорнутих запитань	29
Приклад тестових завдань для контролю знань	31
Загальний список рекомендованих джерел і літератури	34
Словник-довідник.....	37

ВСТУП

Впродовж XX-XXI ст. відбувається прискорене перетворення науково-теоретичного знання на продуктивну силу суспільства, що остаточно доводить практичне значення теорії. Особливих теоретичних зусиль задля аналізу, інтерпретації, прогнозування і планування потребують ті соціальні сфери, які найменш об'єктивно впорядковані й несуть у собі найбільш серйозні політичні загрози. Для сучасних суспільствознавчих дисциплін саме такою цариною постають міжнародні відносини — анархічні, конфліктогенні та непередбачувані.

Неможливість здійснення ефективного зовнішньополітичного курсу держави та його перспективного довгострокового планування без систематичного звернення до скарбниці ідей політології, політичної теорії і філософії дедалі більше актуалізує наукові пошуки в цій галузі, сприяючи швидкому розвитку теорії міжнародних відносин. Хоча як наукова дисципліна теорія міжнародних відносин почала швидко розвиватись лише на початок XX століття, активна дискусія щодо ключових проблем міжнародних відносин триває вже багато століть. Відповідно й сама історія еволюції теорії міжнародних відносин є картиною запеклої боротьби поміж різними школами й напрямками. Доволі часто цей процес розглядають як серію «великих дебатів», у ході яких відбувалася послідовна заміна домінуючої теоретичної парадигми в дослідженні світової політики.

Наукові знання про міжнародні відносини, розвиток теорії міжнародних відносин є нагальними для України і дають можливість здійснювати стратегічно та аналітично обґрунтовану зовнішню політику, перш за все - євроінтеграційний курс, що може провадитися лише на підставі напрацьованої теоретичної бази, поглибленим розумінням європейської інтеграції, світових процесів і місця в них України, тобто всіма тими знаннями, що надаються і структуруються теорією міжнародних відносин.

Метою вивчення дисципліни у вищій школі є: засвоєння основних понять, категорій та принципів теорії міжнародних відносин, вивчення теоретичних та методологічних питань міжнародних відносин та їх систем, основних форм, типів і видів взаємодій між державами, що дає можливість закласти теоретичний фундамент для вивчення основних дисциплін спеціальності.

Курс виходить з необхідності розв'язання таких завдань:

- надання студентам системних теоретичних знань з теорії міжнародних відносин;

- ознайомлення з класичними та новітніми здобутками в теорії міжнародних відносин;

- ознайомлення з основними методами теоретичного дослідження, головними школами і напрямками в ТМВ, системою та суб'єктами міжнародних відносин, їх потребами, інтересами та цілями, конфліктним і кооперативним виміром міжнародних відносин;

- орієнтування студентів на можливі сфери застосування отриманих в ході навчання знань, формування навичок професійної роботи.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

Знати:

- основні теоретичні положення, важливі вузлові проблеми усіх тем програми;

- основні поняття, категорії та принципи, на яких будуються міжнародні відносини;

- основні парадигми і школи в теорії міжнародних відносин, їх концептуальні та методологічні особливості;

- специфіку міжнародних систем і середовища, різновиди учасників міжнародних відносин, їх цілі, засоби і стратегії;

- загальні проблеми міжнародних відносин;

- добре орієнтуватись в наукових джерелах і новітній науковій літературі.

Вміти:

- орієнтуватися у міжнародних відносинах;

- синтезувати набуті знання у відповідне світосприйняття та високу міжнародну культуру;

- аналізувати проблеми міжнародних відносин, опираючись на теоретичні здобутки ТМВ;

- приймати практичні рішення з питань, що стосуються міжнародних відносин.

- формувати власну наукову позицію щодо актуальних міжнародних проблем сьогодення.

Професійні компетентності, які отримують студенти після вивчення навчальної дисципліни:

- володіння основними поняттями теорії міжнародних відносин: здатність до аналізу історичних коренів ситуацій з міжнародних відносинах Україна-світ; здатність до аналізу історичних коренів виникнення політичних теорій та їх реалізації в Україні та інших країнах світу; здатність до обґрунтування принципів та закономірностей теорії міжнародних відносин;

- володіння знаннями про основні проблеми міжнародного життя та міжнародні системи: здатність до аналізу міжнародних економічних зв'язків України з іншими країнами світу; здатність до аналізу економічних причин виникнення конкретних ситуацій у міжнародних відносинах України з іншими країнами світу; здатність до обґрунтування системоутворюючих та системоруйнуючих факторів в міжнародних відносинах;

- володіння методикою аналізу міжнародних відносин і зовнішньої політики країн світу і України; здатність визначати рівень компетенції міжнародних організацій з питань ТМВ.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

ТЕМАТИЧНИЙ ЛЕКЦІЙНИЙ ПЛАН З ДИСЦИПЛІНИ «ТЕОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН» (орієнтовний розподіл навчального часу)

Змістовий модуль I

Теоретичні основи науки про міжнародні відносини

Лекційне заняття 1. Теорія міжнародних відносин як наука (2 години). Наукова природа теорії міжнародних відносин. Теорія міжнародних відносин у системі суспільних наук. Структура, завдання та функції теорії міжнародних відносин.

Лекційне заняття 2. Методологія міжнародних відносин (2 години). Проблема методу в дослідженні міжнародних відносин. Специфічні особливості теоретичного рівня дослідження. Емпіричний рівень дослідження.

Лекційне заняття 3. Учасники міжнародних відносин (2 години). Зміст поняття «учасник міжнародних відносин». «Суб'єкт міжнародного права». Дилема суб'єктності в міжнародних відносинах: державоцентризм і транснаціоналізм.

Лекційне заняття 4. Інструменти міжнародної політики (2 години). Силовий вимір міжнародної політики. Дипломатія – специфічна сфера зовнішньополітичної діяльності держави. Міжнародна пропаганда: сутність, призначення, напрями, типологія, техніка.

Змістовий модуль II.

Парадигми теорії міжнародних відносин. Міжнародне середовище.

Лекційне заняття 5. Класична школа теорії міжнародних відносин (2 години). Принципи класичної школи теорії міжнародних відносин. Теорія ідеалізму. Політичний реалізм. Неореалізм та неолібералізм.

Лекційне заняття 6. Теорії модернізму (2 години). «Біхевіористична революція» та принципи модернізму. Системні

теорії міжнародних відносин. Криза теорії міжнародних відносин: раціоналізм і рефлексіонізм.

Лекційне заняття 7. Міжнародні системи (2 години). Поняття і структура міжнародних систем. Ієрархія міжнародних систем та її найважливіші закономірності. Типи міжнародних систем. Особливості та закономірності еволюції міжнародних систем.

Лекційне заняття 8. Міжнародне співробітництво (2 години). Зміст понять «мирне співіснування» та «міжнародна співпраця». Найважливіші форми міжнародної співпраці.

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ПІДГОТОВКИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Метод навчання, що застосовуються при вивченні дисципліни «Теорія міжнародних відносин». Метод навчання — взаємопов'язана діяльність викладача та студентів, спрямована на засвоєння студентами системи знань, набуття умінь і навичок, їх виховання і загальний розвиток. У вузькому значенні метод навчання є способом керівництва пізнавальною діяльністю студентів, що має виконувати три функції: навчаючу, виховну і розвиваючу. Складовою методу навчання є прийом навчання. Прийом навчання — сукупність конкретних навчальних ситуацій, що сприяють досягненню проміжної (допоміжної) мети конкретного методу. Чим багатший арсенал прийомів у структурі методу, тим він повноцінніший та ефективніший.

Методи навчання класифікують на: методи готових знань (студенти пасивно сприймають подану викладачем інформацію, запам'ятовують, а в разі необхідності відтворюють її) і дослідницький метод (передбачає активну самостійну роботу студентів при засвоєнні знань: аналіз явищ, формулювання проблеми, висунення і перевірка гіпотез, самостійне формулювання висновків), який найбільш повно реалізується в умовах проблемного навчання. При вивченні дисципліни студенти на лекціях використовують в основному метод готових знань, тоді як на семінарських – дослідницький метод. Саме останній дозволяє закріпити, узагальнити і систематизувати отримані знання.

Залежно від походження інформації виділяють: словесні, наочні та практичні методи; від мети: методи здобуття нових знань, метод формування умінь і навичок, метод застосування знань на практиці, методи творчої діяльності, методи закріплення знань, умінь і навичок, методи перевірки і оцінювання знань, умінь і навичок. На лекціях та семінарах ми використовуємо презентації, адже унаочнення матеріалу покращує рівень сприйняття. Також використовуються і всі інші методи.

ТЕМИ ТА ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ (орієнтовний розподіл навчального часу)

Змістовий модуль I

Теоретичні основи науки про міжнародні відносини

Тема 1. Теорія міжнародних відносин як наука (2 години).

1. Поняття, зміст і критерії міжнародних відносин.
2. Сутність, цілі та функції міжнародної політики.
3. Поняття та зміст основних закономірностей і тенденцій розвитку сучасних міжнародних відносин.
4. Формування соціально-політичної думки з проблематики міжнародних відносин.

Індивідуальні творчі завдання

1. Реферативне повідомлення (біографічна довідка, розширений аналіз теорії, методу, принципу, рекомендації тощо).
2. Опрацювання наукової статті з заданої проблеми.
3. Опрацювання першоджерела (оригінальне першоджерело або хрестоматійний варіант)

Рекомендована література

1. Капітоненко М.Г. Теорія міжнародних відносин. – Чернівці: Видавництво «Книги XXI століття», 2019.- 272с.
2. Мальський М. З. Мацях М.М. Теорія міжнародних відносин. - К.: Знання, 2011. - 408 с.
3. Требін М.П. Герасіна Л.М. Погрібна В.Л. Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика. - Х.: Право, 2016.- 540 с.
4. Хонин В.Н. Теория международных отношений. Часть особенная. Фундаментальные пространства состояний международных отношений. Т.1. – Одесса: «Феникс», 2018.- 587с.
5. Чеканов В.Ю. Функції міжнародних відносин.- Гілея. – 2013. – Випуск 79. – С.303-306 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2013_79_94
6. Цимбалістий В. Ф. Теорія міжнародних відносин. - Л.: Новий світ, 2007. - 360 с.
- 7.Цыганков П. А. Теория международных отношений: учеб. пособ. - М.: Гардарики, 2003. - 590 с.
- 8.Цыганков П. А. Теория международных отношений: Хрестоматия. - М.: Гардарики, 2002. -400 с.

9. Шепелєв М. А. Теорія міжнародних відносин. - К.: Вища школа, 2004. - 622с.

Тема 2. Предметне поле теорії міжнародних відносин (2 години).

1. Специфіка предметного поля і проблема інституціоналізації науки про міжнародні відносини.
2. Проблема законів у сфері міжнародних відносин: закон - закономірність - тимчасові правила.
3. Сучасні теорії і концептуальні основи міжнародних відносин.
4. Основні напрямки дослідження міжнародних відносин після закінчення «холодної війни».

Індивідуальні творчі завдання

1. Реферативне повідомлення (біографічна довідка, розширений аналіз теорії, методу, принципу, рекомендації тощо).
2. Опрацювання наукової статті з заданої проблеми.
3. Опрацювання першоджерела (оригінальне першоджерело або хрестоматійний варіант)

Рекомендована література

1. Капітоненко М.Г. Теорія міжнародних відносин. – Чернівці: Видавництво «Книги ХХІ століття», 2019.- 272с.
2. Мальський М. 3. Мацяк М.М. Теорія міжнародних відносин. - К.: Знання, 2011. - 408 с.
3. Требін М.П. Герасіна Л.М. Погрібна В.Л. Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика. - Х.: Право, 2016. - 540 с.
4. Хонін В.М. Методологічні принципи теорії міжнародних відносин. Стаття перша. – Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2016. – Випуск 127. Частина I. – с. 104-115.
5. Хонін В.М. Методологічні принципи теорії міжнародних відносин. Стаття друга. – Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2016. – Випуск 127. Частина II. – с. 104-114.
6. Хонін В.М. Международные отношения: координатная ось типологического анализа. – Дослідження світової політики. Збірник наукових праць. -2009. -Випуск 48. – С.143-160.
7. Хонин В.Н. Теория международных отношений. – К.: Академ-Пресс, 2005. – 456с.
8. Хонин В.Н. Теория международных отношений. Часть особенная. Фундаментальные пространства состояний международных отношений. Т.1. – Одесса: «Феникс», 2018.- 587с.

9. Цимбалістий В. Ф. Теорія міжнародних відносин. - Л.: Новий світ, 2007. - 360 с.

10.Цыганков П. А. Теория международных отношений: учеб. пособ. - М.: Гардарики, 2003. - 590 с.

11.Цыганков П. А. Теория международных отношений: Хрестоматия. - М.: Гардарики, 2002. -400 с.

12.Шепелєв М. А. Теорія міжнародних відносин. - К.: Вища школа, 2004. - 622с.

Тема 3. Методологія міжнародних відносин (2 години).

1. Діалектика як методологічна основа міжнародних досліджень.
2. Поняття і категорії теорії міжнародних відносин.
3. Проблеми формування понятійно-категорійної системи.
4. Загальнонаукові (інструментальні) поняття і категорії.

Індивідуальні творчі завдання

1. Реферативне повідомлення (біографічна довідка, розширений аналіз теорії, методу, принципу, поняття, категорії, рекомендації тощо).
2. Опрацювання наукової статті з заданої проблеми.
3. Опрацювання першоджерела (оригінальне першоджерело або хрестоматійний варіант)

Рекомендована література

1. Капітоненко М.Г. Теорія міжнародних відносин. – Чернівці: Видавництво «Книги ХХІ століття», 2019.- 272с.
2. Мальський М. З. Мацяк М.М. Теорія міжнародних відносин. - К.: Знання, 2011. - 408 с.
3. Требін М.П. Герасіна Л.М. Погрібна В.Л. Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика. - Х.: Право, 2016. - 540 с.
4. Хонин В.Н. Теория международных отношений. Часть особенная. Фундаментальные пространства состояний международных отношений. Т.1. – Одесса: «Феникс», 2018.- 587с.
5. Цимбалістий В. Ф. Теорія міжнародних відносин. - Л.: Новий світ, 2007. - 360 с.
6. Цыганков П. А. Теория международных отношений: учеб. пособ. - М.: Гардарики, 2003. - 590 с.
7. Цыганков П. А. Теория международных отношений: Хрестоматия. - М.: Гардарики, 2002. -400 с.
8. Шепелєв М. А. Теорія міжнародних відносин. - К.: Вища школа, 2004. - 622с.

Тема 4. Методи дослідження теорії міжнародних відносин (2 години).

1. Загальнонаукові методи міжнародних досліджень.
2. Історичні методи у міжнародному дослідженні.
3. Конкретно-емпіричні методи міжнародних досліджень.
4. Прогностичні методи міжнародних досліджень.
5. Математичні та статистичні методи у міжнародних дослідженнях.

Індивідуальні творчі завдання

1. Реферативне повідомлення (біографічна довідка, розширений аналіз теорії, методу, принципу, рекомендації тощо).
2. Опрацювання наукової статті з заданої проблеми.
3. Опрацювання першоджерела (оригінальне першоджерело або хрестоматійний варіант)

Рекомендована література

1. Капітоненко М.Г. Теорія міжнародних відносин. – Чернівці: Видавництво «Книги ХХІ століття», 2019.- 272с.
2. Мальський М. З. Мацях М.М. Теорія міжнародних відносин. - К.: Знання, 2011. - 408 с.
3. Требін М.П. Герасіна Л.М. Погрібна В.Л. Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика. - Х.: Право, 2016. - 540 с.
4. Цимбалістий В. Ф. Теорія міжнародних відносин. - Л.: Новий світ, 2007. - 360 с.
5. Цыганков П. А. Теория международных отношений: учеб. пособ. - М.: Гардарики, 2003. - 590 с.
6. Цыганков П. А. Теория международных отношений: Хрестоматия. - М.: Гардарики, 2002. -400 с.
7. Шепелев М. А. Теорія міжнародних відносин. - К.: Вища школа, 2004. - 622с.

Тема 5. Учасники міжнародних відносин (2 години).

1. Міжнародні актори.
2. Типологія та функціональні особливості суб'єктів міжнародних відносин.
3. Інтереси та цілі діяльності учасників міжнародних відносин.

Індивідуальні творчі завдання

1. Реферативне повідомлення (біографічна довідка, розширений аналіз теорії, методу, принципу, рекомендації тощо).
2. Опрацювання наукової статті з заданої проблеми.
3. Опрацювання першоджерела (оригінальне першоджерело або хрестоматійний варіант)

Рекомендована література

1. Капітоненко М.Г. Теорія міжнародних відносин. – Чернівці: Видавництво «Книги XXI століття», 2019.- 272с.
2. Мальський М. З. Мацях М.М. Теорія міжнародних відносин. - К.: Знання, 2011. - 408 с.
3. Требін М.П. Герасіна Л.М. Погрібна В.Л. Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика. - Х.: Право, 2016. - 540 с.
4. Цимбалістий В. Ф. Теорія міжнародних відносин. - Л.: Новий світ, 2007. - 360 с.
- 5.Цыганков П. А. Теория международных отношений: учеб. пособ. - М.: Гардарики, 2003. - 590 с.
- 6.Цыганков П. А. Теория международных отношений: Хрестоматия. - М.: Гардарики, 2002. -400 с.
- 7.Шепелев М. А. Теорія міжнародних відносин. - К.: Вища школа, 2004. - 622с.

Тема 6. Система міжнародних відносин (2 години).

1. Зміст основних понять системної теорії.
2. Особливості та основні напрями системного підходу в аналізі міжнародних відносин.
3. Типи і структура міжнародних систем.
4. Закони функціонування й трансформації міжнародних систем.

Індивідуальні творчі завдання

1. Реферативне повідомлення (біографічна довідка, розширений аналіз теорії, методу, принципу, міжнародної системи, рекомендації тощо).
2. Опрацювання наукової статті з заданої проблеми.
3. Опрацювання першоджерела (оригінальне першоджерело або хрестоматійний варіант)

Рекомендована література

1. Капітоненко М.Г. Теорія міжнародних відносин. – Чернівці: Видавництво «Книги ХХІ століття», 2019.- 272с.
2. Мальський М. З. Мацях М.М. Теорія міжнародних відносин. - К.: Знання, 2011. - 408 с.
3. Требін М.П. Герасіна Л.М. Погрібна В.Л. Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика. - Х.: Право, 2016. - 540 с.
4. Цимбалістий В. Ф. Теорія міжнародних відносин. - Л.: Новий світ, 2007. - 360 с.
- 5.Цыганков П. А. Теория международных отношений: учеб. пособ. - М.: Гардарики, 2003. - 590 с.
- 6.Цыганков П. А. Теория международных отношений: Хрестоматия. - М.: Гардарики, 2002. -400 с.
- 7.Шепелев М. А. Теория международных отношений. - К.: Вища школа, 2004. - 622с.

Тема 7. Структурні особливості міжнародних відносин (2 години).

1. Зовнішньополітичні відносини.
2. Міжнародні економічні відносини.
3. Міжнародні відносини у сфері культури.
4. Міжнародні відносини у сфері інформації.
5. Форми міжнародних відносин.

Індивідуальні творчі завдання

1. Реферативне повідомлення (біографічна довідка, розширений аналіз теорії, методу, принципу, рекомендації тощо).
2. Опрацювання наукової статті з заданої проблеми.
3. Опрацювання першоджерела (оригінальне першоджерело або хрестоматійний варіант)

Рекомендована література

1. Капітоненко М.Г. Теорія міжнародних відносин. – Чернівці: Видавництво «Книги ХХІ століття», 2019.- 272с.
2. Мальський М. 3. Мацяк М.М. Теорія міжнародних відносин. - К.: Знання, 2011. - 408 с.
3. Требін М.П. Герасіна Л.М. Погрібна В.Л. Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика. - Х.: Право, 2016. - 540 с.
4. Цимбалістий В. Ф. Теорія міжнародних відносин. - Л.: Новий світ, 2007. - 360 с.
- 5.Цыганков П. А. Теория международных отношений: учеб. пособ. - М.: Гардарики, 2003. - 590 с.
- 6.Цыганков П. А. Теория международных отношений: Хрестоматия. - М.: Гардарики, 2002. -400 с.
- 7.Шепелев М. А. Теория международных отношений. - К.: Вища школа, 2004. - 622с.

Змістовий модуль II.
Парадигми теорії міжнародних відносин. Міжнародне
середовище.

Тема 8. Формування соціально-політичної думки з проблематики
міжнародних відносин (2 години).

1. Класичний або традиційний напрям політичної думки з проблем зовнішньої політики і міжнародних відносин.
2. Теорія політичної рівноваги як різновидність традиційної парадигми.
3. Ідеалістичний напрям в історії розвитку суспільно-політичної думки з міжнародної проблематики.
4. Погляди представників марксистської парадигми на міжнародні відносини.

Індивідуальні творчі завдання

1. Реферативне повідомлення (біографічна довідка, розширений аналіз теорії, методу, принципу, рекомендації тощо).
2. Опрацювання наукової статті з заданої проблеми.
3. Опрацювання першоджерела (оригінальне першоджерело або хрестоматійний варіант)

Рекомендована література

1. Капітоненко М.Г. Теорія міжнародних відносин. – Чернівці: Видавництво «Книги ХХІ століття», 2019.- 272с.
2. Мальський М. З. Мацях М.М. Теорія міжнародних відносин. - К.: Знання, 2011. - 408 с.
3. Требін М.П. Герасіна Л.М. Погрібна В.Л. Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика. - Х.: Право, 2016. - 540 с.
4. Цимбалістий В. Ф. Теорія міжнародних відносин. - Л.: Новий світ, 2007. - 360 с.
5. Цыганков П. А. Теория международных отношений: учеб. пособ. - М.: Гардарики, 2003. - 590 с.
6. Цыганков П. А. Теория международных отношений: Хрестоматия. - М.: Гардарики, 2002. -400 с.
7. Шепелев М. А. Теория международных отношений. - К.: Вища школа, 2004. - 622с.

Семінар 9. Класична школа теорії міжнародних відносин та її сучасні прояви (2 години).

1. Канонічні парадигми в теорії міжнародних відносин.
2. Ліберально-ідеалістична парадигма. Неолібералізм.
3. Парадигма політичного реалізму. Неореалізм.
4. Теорії миру та безпеки.
5. Марксистсько-ленінська парадигма. Неомарксизм.

Індивідуальні творчі завдання

1. Реферативне повідомлення (біографічна довідка, розширений аналіз теорії, методу, принципу, рекомендації тощо).
2. Опрацювання наукової статті з заданої проблеми.
3. Опрацювання першоджерела (оригінальне першоджерело або хрестоматійний варіант)

Рекомендована література

1. Виступ Володимира Василенка на круглому столі Національного форуму «Нова стратегія миру та безпеки» 30.10.2018. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://blogs.pravda.com.ua/authors/lutsenko/5bd99a8322b3b/>
2. Капітоненко М.Г. Теорія міжнародних відносин. – Чернівці: Видавництво «Книги ХХІ століття», 2019.- 272с.
3. Мальський М. 3. Мацях М.М. Теорія міжнародних відносин. - К.: Знання, 2011. - 408 с.
4. Требін М.П. Герасіна Л.М. Погрібна В.Л. Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика. - Х.: Право, 2016. - 540 с.
5. Цимбалістий В. Ф. Теорія міжнародних відносин. - Л.: Новий світ, 2007. - 360 с.
6. Цыганков П. А. Теория международных отношений: учеб. пособ. - М.: Гардарики, 2003. - 590 с.
7. Цыганков П. А. Теория международных отношений: Хрестоматия. - М.: Гардарики, 2002. -400 с.
8. Чекаленко Л.Д. Концепції безпеки: сучасне прочитання. - Зовнішні справи: науковий журнал. - 2017. - № 4. - С. 44-47.
9. Шепелєв М. А. Теорія міжнародних відносин. - К.: Вища школа, 2004. - 622с.

Семінар 10. Теорії модернізму (2 години).

1. Спів традиціоналістів та модерністів.
2. Модерністські напрямки міжнародних досліджень.
3. Соціологія міжнародних відносин.

Індивідуальні творчі завдання

1. Реферативне повідомлення (біографічна довідка, розширений аналіз теорії, методу, принципу, рекомендації тощо).
2. Опрацювання наукової статті з заданої проблеми.
3. Опрацювання першоджерела (оригінальне першоджерело або хрестоматійний варіант)

Рекомендована література

1. Капітоненко М.Г. Теорія міжнародних відносин. – Чернівці: Видавництво «Книги ХХІ століття», 2019.- 272с.
2. Мальський М. З. Мацяк М.М. Теорія міжнародних відносин. - К.: Знання, 2011. - 408 с.
3. Требін М.П. Герасіна Л.М. Погрібна В.Л. Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика. - Х.: Право, 2016. - 540 с.
4. Цимбалістий В. Ф. Теорія міжнародних відносин. - Л.: Новий світ, 2007. - 360 с.
5. Цыганков П. А. Теория международных отношений: учеб. пособ. - М.: Гардарики, 2003. - 590 с.
6. Цыганков П. А. Теория международных отношений: Хрестоматия. - М.: Гардарики, 2002. -400 с.
7. Шепелев М. А. Теорія міжнародних відносин. - К.: Вища школа, 2004. - 622с.

Семінар 11. Теорії міжнародного середовища (2 години).

1. Географічний детермінізм та геополітичні концепції.
2. Геополітичні моделі сучасної світової системи.
3. Расово-антропологічні теорії.
4. Цивілізаційний вимір міжнародних відносин: сучасний стан.

Індивідуальні творчі завдання

1. Реферативне повідомлення (біографічна довідка, розширений аналіз теорії, методу, принципу, рекомендації тощо).
2. Опрацювання наукової статті з заданої проблеми.
3. Опрацювання першоджерела (оригінальне першоджерело або хрестоматійний варіант)

Рекомендована література

1. Капітоненко М.Г. Теорія міжнародних відносин. – Чернівці: Видавництво «Книги XXI століття», 2019.- 272с.
2. Мальський М. 3. Мацях М.М. Теорія міжнародних відносин. - К.: Знання, 2011. - 408 с.
3. Требін М.П. Герасіна Л.М. Погрібна В.Л. Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика. - Х.: Право, 2016. - 540 с.
4. Цимбалістий В. Ф. Теорія міжнародних відносин. - Л.: Новий світ, 2007. - 360 с.
5. Цыганков П. А. Теория международных отношений: учеб. пособ. - М.: Гардарики, 2003. - 590 с.
6. Цыганков П. А. Теория международных отношений: Хрестоматия. - М.: Гардарики, 2002. -400 с.
7. Шепелєв М. А. Теорія міжнародних відносин. - К.: Вища школа, 2004. - 622с.

Семінар 12. Політичний простір міжнародних відносин (2 години).

1. Сутність і структура політичного простору.
2. Основні властивості політичного простору.
3. Контроль політичного простору.

Індивідуальні творчі завдання

1. Реферативне повідомлення (біографічна довідка, розширений аналіз теорії, методу, принципу, рекомендації тощо).
2. Опрацювання наукової статті з заданої проблеми.
3. Опрацювання першоджерела (оригінальне першоджерело або хрестоматійний варіант)

Рекомендована література

1. Капітоненко М.Г. Теорія міжнародних відносин. – Чернівці: Видавництво «Книги ХХІ століття», 2019.- 272с.
2. Мальський М. З. Мацях М.М. Теорія міжнародних відносин. - К.: Знання, 2011. - 408 с.
3. Требін М.П. Герасіна Л.М. Погрібна В.Л. Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика. - Х.: Право, 2016. - 540 с.
4. Цимбалістий В. Ф. Теорія міжнародних відносин. - Л.: Новий світ, 2007. - 360 с.
5. Цыганков П. А. Теория международных отношений: учеб. пособ. - М.: Гардарики, 2003. - 590 с.
6. Цыганков П. А. Теория международных отношений: Хрестоматия. - М.: Гардарики, 2002. -400 с.
7. Шепелєв М. А. Теорія міжнародних відносин. - К.: Вища школа, 2004. - 622с.

Семінар 13. Міжнародні системи (2 години).

1. Виникнення і сутність системного підходу.
2. Системний підхід у міжнародних дослідженнях.
3. Теорії міжнародних систем.
4. Міжнародний порядок.

Індивідуальні творчі завдання

1. Реферативне повідомлення (біографічна довідка, розширений аналіз теорії, методу, принципу, системи, рекомендації тощо).
2. Опрацювання наукової статті з заданої проблеми.
3. Опрацювання першоджерела (оригінальне першоджерело або хрестоматійний варіант)

Рекомендована література

1. Капітоненко М.Г. Теорія міжнародних відносин. – Чернівці: Видавництво «Книги XXI століття», 2019.- 272с.
2. Мальський М. 3. Мацях М.М. Теорія міжнародних відносин. - К.: Знання, 2011. - 408 с.
3. Требін М.П. Герасіна Л.М. Погрібна В.Л. Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика. - Х.: Право, 2016. - 540 с.
4. Цимбалістий В. Ф. Теорія міжнародних відносин. - Л.: Новий світ, 2007. - 360 с.
5. Цыганков П. А. Теория международных отношений: учеб. пособ. - М.: Гардарики, 2003. - 590 с.
6. Цыганков П. А. Теория международных отношений: Хрестоматия. - М.: Гардарики, 2002. -400 с.
7. Шепелев М. А. Теорія міжнародних відносин. - К.: Вища школа, 2004. - 622с.

Семінар 14. Міжнародні конфлікти (2 години).

1. Сутність, функції та типологія міжнародних конфліктів.
2. Розвиток та регулювання міжнародних конфліктів.
3. Міжнародні переговори.
4. Рекомендації щодо оцінки, прогнозування та врегулювання міжнародних конфліктів.

Індивідуальні творчі завдання

1. Реферативне повідомлення (біографічна довідка, розширений аналіз теорії, методу, принципу, рекомендації тощо).
2. Опрацювання наукової статті з заданої проблеми.
3. Опрацювання першоджерела (оригінальне першоджерело або хрестоматійний варіант)

Рекомендована література

1. Капітоненко М.Г. Теорія міжнародних відносин. – Чернівці: Видавництво «Книги ХХІ століття», 2019.- 272с.
2. Мальський М. З. Мацях М.М. Теорія міжнародних відносин. - К.: Знання, 2011. - 408 с.
3. Требін М.П. Герасіна Л.М. Погрібна В.Л. Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика. - Х.: Право, 2016. - 540 с.
4. Цимбалістий В. Ф. Теорія міжнародних відносин. - Л.: Новий світ, 2007. - 360 с.
5. Цыганков П. А. Теория международных отношений: учеб. пособ. - М.: Гардарики, 2003. - 590 с.
6. Цыганков П. А. Теория международных отношений: Хрестоматия. - М.: Гардарики, 2002. -400 с.
7. Шепелев М. А. Теорія міжнародних відносин. - К.: Вища школа, 2004. - 622с.

Семінар 15. Міжнародне співробітництво (2 години).

1. Зміст поняття міжнародне співробітництво та міжнародна інтеграція.
2. Співробітництво та інтеграційні процеси.
3. Теоретичні моделі міжнародного співробітництва та міжнародної інтеграції.

Індивідуальні творчі завдання

1. Реферативне повідомлення (біографічна довідка, розширений аналіз теорії, методу, принципу, рекомендації тощо).
2. Опрацювання наукової статті з заданої проблеми.
3. Опрацювання першоджерела (оригінальне першоджерело або хрестоматійний варіант)

Рекомендована література

1. Капітоненко М.Г. Теорія міжнародних відносин. – Чернівці: Видавництво «Книги ХХІ століття», 2019.- 272с.
2. Мальський М. З. Мацях М.М. Теорія міжнародних відносин. - К.: Знання, 2011. - 408 с.
3. Требін М.П. Герасіна Л.М. Погрібна В.Л. Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика. - Х.: Право, 2016. - 540 с.
4. Цимбалістий В. Ф. Теорія міжнародних відносин. - Л.: Новий світ, 2007. - 360 с.
5. Цыганков П. А. Теория международных отношений: учеб. пособ. - М.: Гардарики, 2003. - 590 с.
6. Цыганков П. А. Теория международных отношений: Хрестоматия. - М.: Гардарики, 2002. -400 с.
7. Шепелев М. А. Теорія міжнародних відносин. - К.: Вища школа, 2004. - 622с.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ З ДИСЦИПЛІНИ «ТЕОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН» Критерії національної оцінки знань студентів

Оцінка «Відмінно» виставляється здобувачу вищої освіти, який систематично працював протягом семестру, показав під час екзамену різнобічні і глибокі знання програмного матеріалу, вміє успішно виконувати завдання, які передбачені програмою, засвоїв зміст основної та додаткової літератури, усвідомив взаємозв'язок окремих розділів дисципліни, їхнє значення для майбутньої професії, виявив творчі здібності у розумінні та використанні навчально-програмного матеріалу, проявив здатність до самостійного оновлення і поповнення знань.

Оцінка «Добре» виставляється здобувачу вищої освіти, який виявив повне знання навчально-програмного матеріалу, успішно виконує передбачені програмою завдання, засвоїв основну літературу, що рекомендована програмою, показав достатній рівень знань з дисципліни і здатний до їх самостійного оновлення та поповнення у ході подальшого навчання та професійної діяльності.

Оцінка «Задовільно» виставляється здобувачу вищої освіти, який виявив знання основного навчально-програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та наступної роботи за професією, справляється з виконанням завдань, передбачених програмою, допустив окремі похибки у відповідях на іспиті і при виконанні іспитових завдань, але володіє необхідними знаннями для подолання допущених похибок під керівництвом науково-педагогічного працівника.

Оцінка «Незадовільно» виставляється здобувачу вищої освіти, який не виявив достатніх знань основного навчально-програмного матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань, не може без допомоги викладача використати знання при подальшому навчанні, не спромігся оволодіти навичками самостійної роботи.

За місцем, яке посідає контроль у навчальному процесі, розрізняють попередній (вхідний), поточний, рубіжний і підсумковий контроль.

Попередній контроль (діагностика вихідного рівня знань студентів) застосовується як передумова для успішного планування і керівництва навчальним процесом. Він дає змогу визначити наявний рівень знань дня використання їх викладачем як орієнтування у складності матеріалу. Попередній контроль у вигляді перевірки і

оцінки залишкових знань проводять також через деякий час після підсумкового іспиту з певної дисципліни як з метою оцінки міцності знань, так і з метою визначення рівня знань з предметів для визначення можливості сприйняття нових навчальних дисциплін.

Поточний контроль знань є органічною частиною всього педагогічного процесу і слугує засобом виявлення ступеня сприйняття (засвоєння) навчального матеріалу. Управління навчальним процесом можливе тільки на підставі даних поточного контролю. Завдання поточного контролю зводяться до того, щоб:

- виявити обсяг, глибину і якість сприйняття (засвоєння) матеріалу, що вивчається;
- визначити недоліки у знаннях і намітити шляхи їх усунення;
- виявити ступінь відповідальності студентів і ставлення їх до роботи, встановивши причини, які перешкоджають їх роботі;
- виявити рівень опанування навиків самостійної роботи і намітити шляхи і засоби їх розвитку;
- стимулювати інтерес студентів до предмета і їх активність у пізнанні.

Головне завдання поточного контролю - допомогти студентам організувати свою роботу, навчитись самостійно, відповідально і систематично вивчати усі навчальні предмети. Поточний контроль - це продовження навчальної діяльності педагога і педагогічного колективу, він пов'язаний з усіма видами навчальної роботи і має навчити студентів готуватись до перевірки з першого дня занять і кожного дня, а не наприкінці семестру або навчального року. Разом з тим поточний контроль є показником роботи і педагогічного колективу. Звісно, що студенти у семестрі вивчають одночасно до десяти предметів, і не усі викладачі ставлять до них однакові вимоги.

Рубіжний (модульний) контроль знань є показником якості вивчення окремих розділів, тем і пов'язаних з цим пізнавальних, методичних, психологічних і організаційних якостей студентів. Його завдання - сигналізувати про стан процесу навчання студентів для вжиття педагогічних заходів щодо оптимального його регулювання.

Підсумковий контроль являє собою іспит студентів з метою оцінки їх знань і навиків у відповідності до моделі спеціаліста. До підсумкового контролю належать семестрові, курсові і державні іспити, а також заліки перед іспитом. Основна мета іспитів - встановлення дійсного змісту знань студентів за обсягом, якістю і глибиною і вміннями застосовувати їх у практичній діяльності.

Рейтинг здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни у балах переводиться у національні оцінки згідно з таблиці 1 «Положення про

екзамени та заліки у НУБіП України» від 25.09.1019 р. протокол № 2 з табл. 1.

Оцінка національна	Рейтинг здобувача вищої освіти, бали
Відмінно	90-100
Добре	74-89
Задовільно	60-73
Незадовільно	0-59

Для визначення рейтингу здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни **R_{дис}** (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації **R_{ат}** (до 30 балів) додається до рейтингу з навчальної роботи **R_{нр}** (до 70 балів):

$$R_{\text{дис}} = R_{\text{нр}} + R_{\text{ат}}$$

ЗРАЗКИ КОНТРОЛЬНИХ ЗАПИТАНЬ ТА ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ЗАСВОЄННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ.

ЗРАЗКИ РОЗГОРНУТИХ ЗАПИТАНЬ

1. Поняття, зміст і критерії міжнародних відносин.
2. Сутність, цілі та функції міжнародної політики.
3. Специфіка предметного поля і проблема інституціоналізації науки про міжнародні відносини.
4. Проблема законів у сфері міжнародних відносин: закон -- закономірність -- тимчасові правила.
5. Поняття та зміст основних закономірностей і тенденцій розвитку сучасних міжнародних відносин.
6. Класичний або традиційний напрям політичної думки з проблем зовнішньої політики і міжнародних відносин.
7. Теорія політичної рівноваги як різновидність традиційної парадигми.
8. Ідеалістичний напрям в історії розвитку суспільно-політичної думки з міжнародної проблематики.
9. Погляди представників марксистської парадигми на міжнародні відносини.
10. Проблема класифікації сучасних теорій міжнародних відносин.
11. Політичний ідеалізм у науці про міжнародні відносини.
12. Політичний реалізм Г. Моргентау та Р. Арона.
13. Модернізм або «науковий» напрям в аналізі міжнародних відносин.
14. Транснаціоналізм: причини виникнення, зміст, різновиди.
15. Неомарксистська концепція міжнародних відносин.
16. Школа неореалізму в Теорії Міжнародних Відносин.
17. Соціологія міжнародних відносин. Французька соціологічна школа.
18. Основні напрямки дослідження міжнародних відносин після закінчення «холодної війни».
19. Системний підхід до аналізу міжнародних відносин.
20. Типи, структура, закони функціонування і трансформації міжнародних систем.
21. Поняття, різновиди й основні компоненти середовища міжнародних відносин.
22. Соціальне середовище глобальної системи міжнародних відносин.
23. Позасоціальне міжнародне середовище. Роль геополітики в Теорії міжнародних відносин.

24. Міжнародна система і міжнародний порядок. Особливості світопорядку в сучасних умовах.
25. Поняття міжнародного порядку.
26. Історичні типи міжнародного порядку.
27. Повоєнний міжнародний порядок.
28. Особливості сучасного етапу міжнародного порядку.
29. Зміст понять «актор», «учасник» міжнародних відносин.
30. Держава як центральний міжнародний актор.
31. Недержавні учасники міжнародних відносин.
32. Цілі та засоби в міжнародних відносинах.
33. Сила як засіб міжнародних акторів. Елементи сили.
34. Розмежування політичної науки і МВ та його наслідки.
35. Історичні підстави державно-центристської моделі МВ.
36. Еволюція міжнародних відносин і державно-центристський підхід.
37. Зростаюче розмаїття акторів міжнародних відносин.
38. Поняття «національна безпека», «національний інтерес» і «міжнародна безпека» в ТМВ.
39. Система і структура національної і міжнародної безпеки в сучасному світі.
40. Проблеми безпеки: теоретичні дискусії й інституціональний контекст.
41. Дискурси про міжнародний порядок і професіонали безпеки.
42. Поле безпеки і його трансформації.
43. Міжнародне право як юридична база системи міжнародних відносин. Принципи міжнародного права.
44. Особливості взаємодії права і моралі у міжнародних відносинах.
45. Різноманіття трактувань міжнародної моралі.
46. Основні імперативи міжнародної моралі.
47. Про дієвість моральних норм у міжнародних відношеннях.
48. Поняття «методу» і «методології».
49. Методика, методологія і методи дослідження в ТМВ.
50. Роль прикладного аналізу МВ у системі сучасного наукового знання.
51. Базові методики прикладного аналізу МВ.
52. Вивчення міжнародних відносин з позицій прикладного моделювання.
53. Застосування арифметичних засобів як самостійна проблема прикладного вивчення міжнародних відносин.
54. Основні підходи до дослідження міжнародних конфліктів.
55. Зміст і форми міжнародного співробітництва.

ПРИКЛАД ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

1. Вислів «Немає нічого більш практичного, ніж гарна теорія» належить:

1	Аристотелю
2	Спінозі
3	Жаку Фреско
4	Еммануїлу Канту
5	Роберту Кірхгофу

Правильна відповідь: 5.

2. Темпор- це:

1	сукупність констант
2	взаємозумовленість процесів
3	узагальнення уявлень
4	генералізація
5	концептуальна модель

Правильна відповідь: 1.

3. Принцип Ф. Реди:

1	все живе від живого
2	джерелом порядку є нерівноважності
3	критерієм науковості теорії є її оскаржуваність
4	довгоживучі змінні підпорядковують собі короткоживучі
5	повна причина еквівалентна повному слідству

Правильна відповідь: 1.

4. Дж. Розенау запропонував:

1	7 принципів методології міжнародних відносин
2	9 принципів методології міжнародних відносин
3	12 принципів методології міжнародних відносин
4	1 принцип методології міжнародних відносин
5.	3 принципи методології міжнародних відносин

Правильна відповідь: 2.

5. Поняття «міжнародні відносини» вперше вжив:

1	М. Мерль
2	Н. Спайкмен
3	Р.Арон
4	Дж.Бентам

5	Ф. Дан
---	--------

Правильна відповідь: 2.

6. Яке слово пропущене в реченні?

Держава визнана міжнародним співтовариством існує__ .	(у бланку відповідей подати одним словом)
---	---

Правильна відповідь: де-юре

7. Відзначте ознаки фази ескалації міжнародних відносин:

1	Ситуація змінюється у напрямку застосування жорсткіших способів протиборства
2	Повне припинення конфлікту
3	Постійне зростання кількості осіб і держав
4	Ворогуючі сторони припиняють застосування сили
5	Спрямованість на нанесення максимальної шкоди супротивнику

Правильна відповідь: 1, 3, 5.

8. Міжнародні відносини розуміють як:

1	Рівновагу сил держав
2	Сукупність взаємовідносин між представниками різних держав світу
3	Силове з'ясування національних інтересів у міжнародному середовищі
4	Порушення рівноваги сил держав
5	Стосунки, які виникають між особами, які приймають політичні рішення

Правильна відповідь: 2, 3, 5.

9. Встановіть відповідність між осями можливостей та об'єктивними чинниками спроможності суб'єкта міжнародних відносин:

1) вісь сили	а) від примітивності до досконалості
2) вісь сировинних та інших засобів	б) від ізоляції до активної співпраці
3) вісь суспільної енергії	в) від бездіяльності до енергійності
4) вісь співпраці	г) від дефіциту до достатності
5) вісь технологічного прогресу	д) від слабкості до надмогутності

Правильна відповідь: 1-д, 2-г, 3-в, 4-б, 5-а

10. Встановіть відповідність між термінами та їх сутністю:

1) гіпотеза	А) модель постановки та розв'язання проблеми
2) принцип	Б) наукове припущення
3) парадигма	В) центральне пояснення
4) проблема	Г) послідовна зміна явищ
5) процес	Д) клас завдань, що вимагають практичного розв'язання

Правильна відповідь: 1-б, 2-в, 3-а, 4-д, 5-г

ЗАГАЛЬНИЙ СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Капітоненко М.Г. Теорія міжнародних відносин. – Чернівці: Видавництво «Книги ХХІ століття», 2019.- 272с.
2. Мальський М. З. Мацях М.М. Теорія міжнародних відносин. - К.: Знання, 2011. - 408 с.
3. Требін М.П. Герасіна Л.М. Погрібна В.Л. Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика. - Х.: Право, 2016.- 540 с.
5. Хонин В.Н. Теория международных отношений. Часть особенная. Фундаментальные пространства состояний международных отношений. Т.1. – Одесса: «Феникс», 2018.- 587с.
6. Цимбалістий В. Ф. Теорія міжнародних відносин. - Л.: Новий світ, 2007. - 360 с.
- 7.Цыганков П. А. Теория международных отношений: учеб. пособ. - М.: Гардарики, 2003. - 590 с.
- 8.Цыганков П. А. Теория международных отношений: Хрестоматия. - М.: Гардарики, 2002. -400 с.
9. Шепелев М. А. Теорія міжнародних відносин. - К.: Вища школа, 2004. - 622с.

Допоміжна

Підручники, посібники

1. **Антонович М.** Міжнародне право : навч. посіб. / М. Антонович. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – 384 с.
2. **Бebик В. М.** Сучасна глобалістика: провідні концепції і модерна практика : навч. посіб. / В. М. Бебик, С. О. Шергін, Л. О. Дегтерьова. – К., 2006. – 208 с.
3. **Вовк Р. В.** Моделювання міжнародних відносин : навч. посіб. / Р. В. Вовк. – К. : Знання, 2012. – 246 с.
4. **Дещинський Л. Є.** Міжнародні відносини України: історія і сучасність / Л. Є. Дещинський. – 3-тє вид. – Л. : Бескид Біт. Ч. 1. – 2002. – 224 с. Ч. 2. – 2004. – 320 с.
5. **Донеллі Д.** Права людини у міжнародній політиці / Д. Донеллі ; пер. з англ. Т. Завалій. – Л. : Кальварія, 2004. – 280 с..
6. **Зовнішня** політика України в умовах глобалізації. Анотована історична хроніка міжнародних відносин (1991–2003) / відп. ред. С. В. Віднянський. – К. : Генеза, 2004. – 616 с.

7. **Міжнародні** відносини та зовнішня політика, 1980–2000 роки. – К. : Либідь, 2001. – 621 с.
8. **Політологія** : підручник / за ред. М. П. Требіна. – Х. : Право, 2013. – 416 с.
9. **Тимченко Л. Д.** Міжнародне право : підручник / Л. Д. Тимченко, В. П. Кононенко. – К. : Знання, 2012. – 631 с.
10. **Чекаленко Л.** Зовнішня політика України : підручник / Л. Чекаленко. – К. : Кондор, 2011. – 290 с.
11. **Черкес М. Ю.** Міжнародне право : підручник / М. Ю. Черкес. – 6-те вид., виправ. і допов. – К. : Знання, 2011. – 397 с.

Наукові статті

6. **Алексєєнко І. В.** Міжнародні організації в системі міжнародних відносин / І. В. Алексєєнко // *Держава і право. Юридичні і політичні науки.* – К., 2005. – Вип. 30. – С. 577–587.
7. **Герасимчук Т. Ф.** Теоретико-концептуальні основи та методи дослідження міжнародних відносин / Т. Ф. Герасимчук // *Український історичний журнал.* – 2006. – 5. – С. 186–199.
8. **Денисов В. Н.** Вхідження незалежної держави Україна в систему сучасного міжнародного правопорядку / В. Н. Денисов // *Право України.* – 2012. – № 3/4. – С. 51–66.
9. **Каламкарян Р. А.** Международное право как регулятор современных международно-правовых отношений / Р. А. Каламкарян, Ю. И. Мигачев // *Государство и право.* – 2013. – № 11. – С. 46–59.
10. **Капітоненко М.Г.** «М яка сила» в сучасній світовій політиці: теоретичні аспекти / М.Г.Капітоненко // *Актуальні проблеми міжнародних відносин.* – К., 2010.- Випуск 94, ч.2. – С.20-29.
11. **Коппель О. А.** Новий міжнародний порядок: структурні характеристики та особливості формування / О. А. Коппель, З. Кісільова // *Актуальні проблеми міжнародних відносин.* – К., 2009. – Вип. 87, ч. 2. – С. 11–17.
12. **Коппель О. А.** Теоретичні моделі дослідження глобальних політичних процесів / О. А. Коппель // *Вісник Київського Національного університету ім. Т. Шевченка. Міжнародні відносини.* – 2005. – Вип. 31/32. – С. 4–7.
13. **Кулагин В.** Современные теории международных отношений / В. Кулагин // *Международная жизнь.* – 1998. – № 1. – С. 81–91.
14. **Редько М. Е.** Личность в системе международных отношений / М. Е. Редько // *Особистість в умовах сучасних*

політичних відносин : зб. наук. ст. (по матеріалам XIV Харк. політолог. читань). – Х., 2003. – С. 144–146.

15. **Нікулішин Н.** Поняття «сила» у сучасних теоріях міжнародних відносин / Н. Нікулішин // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. – 2013. – Випуск 25. – С.130-134.

16. **Тіунов О. І.** Правові стандарти як засіб регулювання міжнародних та внутрішньодержавних відносин / О. І. Тіунов // *Міжнародне право*. – 2012. – № 1. – С. 10–26.

17. **Хонін В.М.** Методологічні принципи теорії міжнародних відносин. Стаття перша. – Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2016. – Випуск 127. Частина I. – с. 104-115.

18. **Хонін В.М.** Методологічні принципи теорії міжнародних відносин. Стаття друга. – Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2016. – Випуск 127. Частина II. – с. 104-114.

19. **Хонін В.М.** Международные отношения: координатная ось типологического анализа. – Дослідження світової політики. Збірник наукових праць. -2009. -Випуск 48. – С.143-160.

20. **Хонин В.Н.** Теория международных отношений. – К.: Академ-Пресс, 2005. – 456с.

21. **Чекаленко Л.Д.** Концепції безпеки: сучасне прочитання. - Зовнішні справи: науковий журнал. - 2017. - № 4. - С. 44-47.

22. **Чеканов В.Ю.** Функції міжнародних відносин.- Гілея. – 2013. – Випуск 79. – С.303-306 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2013_79_94

23. **Шпакович О.** Місце міжнародних організацій у сучасній системі міжнародних відносин / О. Шпакович // *Право України*. – 2010. – № 12. – С. 186–192.

Інформаційні ресурси

http://chitalka.net.ua/textbooks/1/p_2342.html

<http://kimo.univ.kiev.ua/TMO.htm>

<http://www.twirpx.com/file/1266161>

СЛОВНИК-ДОВІДНИК

Абстрагування полягає у виокремленні та узагальненні найважливіших рис об'єкта дослідження і свідомому упущенні другорядних.

Актор міжнародних відносин (учасник, суб'єкт, гравець) – суб'єкти, що діють і взаємодіють на світовій арені. Б. Рассет і Х. Старр виокремлюють три типи міжнародних акторів: 1) групи людей (народи, нації, народності, етнічні групи); 2) держави; 3) недержавні актори (міжурядові організації, неурядові організації, мультинаціональні корпорації).

Аналітичний метод дослідження - полягає у вивченні явищ і процесів міжнародних відносин через поділ їх на окремі елементи з метою вивчення їхніх внутрішніх особливостей, динаміки розвитку та зв'язків між ними.

Асиметричні конфлікти у міжнародних відносинах - це конфлікти з різким розходженням потенціалу конфліктуючих сторін.

Баланс сил: 1) політика, спрямована на певний розподіл воєнної сили; 2) опис будь-якого реального стану справ у світовому співтоваристві; 3) відносно рівний розподіл сили у світовій системі; 4) будь-який розподіл сили у світовій системі.

Біполярна система визначається наявністю двох наддержав, могутність і вплив яких ділить міжнародну систему на дві відносно відмежовані підсистеми.

Вайолентологія - наука про природу сили та насильства, причини, зміст та форми їх вияву у сфері міжнародних відносин.

Дедуктивний підхід — це спосіб дослідження, що полягає у припущенні про характер конкретних елементів міжнародної системи, відштовхуючись від знань про її загальні особливості. Тобто процес дослідження конкретизує загальні знання про міжнародні відносини.

Державоцентризм, або етатизм, - традиційний чи класичний напрям теорії міжнародних відносин, що стоїть на позиціях ствердження визначальності держави та її впливу в міжнародному середовищі.

Дипломатія - це один з головних інструментів міжнародної політики, що полягає в офіційній відкритій або таємній діяльності міжнародних акторів в особі їхніх органів зовнішніх зно-

син, спрямований на здійснення цілей та завдань міжнародної політики.

Діалектичний підхід полягає у сприйнятті міжнародних відносин як динамічної системи, що перебуває у стані руху та розвитку, зумовленому їхніми внутрішніми суперечностями, у постійній зміні форм і типів, охоплює загальні особливості розвитку будь-яких явищ і дозволяє об'єктивно вивчати рушійні сили міжнародних процесів, з'ясувати відмінності одиничних явищ.

Загальні методи дослідження об'єднують найпростіші прийоми та способи вивчення міжнародних відносин, які характерні не лише для теорії міжнародних відносин, але й застосовуються практично всіма науковими дисциплінами.

Зовнішня політика держави може трактуватись як загальний курс та діяльність її політичного керівництва у міжнародних відносинах, спрямовані на реалізацію визначених ним інтересів та цілей через систему інтеракцій з іншими суб'єктами міжнародних відносин.

Експлікативні методи — група прийомів і способів дослідження, що мають аналітичний характер і відзначаються точністю та конкретністю.

Емпіричний рівень дослідження визначає параметри та дає загальну характеристику реальним міжнародним відносинам, що є основою для формулювання їх найважливіших закономірностей. На цьому рівні дослідження ґрунтується на описі та спостереженні й спрямоване на встановлення максимально об'єктивного знання про параметри досліджуваної реальності. Для теорії міжнародних відносин принциповим є вивчення конкретних ситуацій, що розглядаються як певний умовно зафіксований фрагмент процесу міжнародних відносин.

Індуктивний підхід — це спосіб судження про загальні особливості явища, виходячи зі знання про його окремі елементи. Йдеться про узагальнення конкретних знань щодо первинних елементів міжнародної системи та зв'язків між ними.

Інтервенція - це насильницьке втручання однієї або кількох держав у внутрішні справи іншої держави або її взаємовідносини з третіми країнами.

Зовнішня політика – це діяльність держави на міжнародній арені, що регулює стосунки з іншими суб'єктами зовнішньополітичної

діяльності: державами, зарубіжними партіями та іншими громадськими організаціями, всесвітніми й регіональними міжнародними організаціями; є конкретним, практичним втіленням міністерством закордонних справ або відповідним йому зовнішньополітичним відомством основних принципів міжнародної політики держави, які виробляються державними структурами і покликані відображати національні інтереси держави.

Конструктивні методи пов'язані з ідеалізованим відтворенням реальності, що дає змогу дослідникові зосередитись на істотних особливостях об'єкта дослідження.

Критерій локалізації міжнародних відносин - специфіка міжнародних відносин визначається як «сукупність угод або потоків, які перетинають кордони або ж мають тенденцію до перетинання кордонів» (М. Мерл).

Мирне співіснування – стан відносин між державами, при якому вони не вдаються до застосування воєнної сили.

Міжнародна або світова політика або світовий політичний процес– це діяльність, взаємодія держав, а також інших міжнародних акторів на міжнародній арені; сукупна цілеспрямована діяльність народів, держав, їхніх інститутів, соціальних спільнот, об'єднань громадян у сфері міжнародного життя з метою реалізації певних політичних цілей.

Міжнародні відносини - це системна сукупність політичних, економічних, дипломатичних, правових, воєнних, гуманітарних та інших зв'язків і відносин між суб'єктами світового співтовариства, до яких відносяться держава, народ, суспільні та громадські рухи, різноманітні організації тощо; всі форми обміну діяльністю, яка є предметом відносин між державами (правові, наукові, техніко-виробничі й багато інших), аж до індивідуального спілкування, утворюють міжнародні відносини (І. Кравченко).

Міжнародна пропаганда - це цілеспрямована діяльність щодо використання засобів масової комунікації для забезпечення інтересів суб'єктів, нав'язування норм і принципів міжнародної поведінки, формування і маніпулювання зовнішньополітичною свідомістю громадян власної та зарубіжних держав.

Міжнародна система — це макроявище міжнародних відносин, складовими якого є елементарні явища нижчого ієрархічного порядку: учасники та відносини між ними.

Модерністська концепція міжнародних відносин - звичайна сукупність зовнішніх політик окремих держав, що робило можливим виявлення оптимальних засобів досягнення окремих національних інтересів, але недооцінювало небезпеку їхнього зіткнення.

Монополярна система характеризується наявністю однієї наддержави, могутність і вплив якої на систему є визначальним, формуючи взаємозв'язки та окреслюючи характер дій держав нижчих ієрархічних рівнів.

Мультиполярна система характеризується наявністю декількох (інколи досить значної кількості) наддержав, могутність яких порівняно однакова.

Об'єктивізм полягає в тому, що міжнародні відносини мають реальний характер, а їхні рушійні сили та закономірності не залежні від волі та бажань людини. На основі цього підходу сформульовані похідні принципи структуралізму, раціоналізму та детермінізму.

Політичний простір — це територіально-функціональна сфера дії політики, влади, політичних інституцій, відносин, процесів та ідей. Територіальний вимір зумовлений просторовою організацією політики, тоді як функціональний - організацією сфери політичних відносин.

Прогнозні методи акумулюють групу способів та прийомів дослідження, що широко застосовуються для наукових передбачень майбутніх ситуацій та процесів у міжнародних відносинах. До них, передусім, належать такі методи, як дельфійський та побудови сценаріїв.

Пропаганда - один із основних засобів міжнародної політики, що забезпечує поширення потрібних поглядів та цінностей; діяльність або мистецтво змушувати інших поводитися так, як вони без цього впливу не поводитися б (Л. Фрезер).

Синтетичний метод дослідження — спосіб проводити дослідження, узагальнюючи знання про особливості, властивості та взаємозв'язки елементів явища.

Стан конфлікту — ситуація, в якій провідні світові держави переходять від протистояння до відкритої (також і збройної) боротьби.

Стан конфронтації — глобальна політична ситуація, в якій провідні держави світу протистоять одна одній. їхня політика, до якої змушені dostosовуватись інші держави світу, побудована на

взаємному залякуванні та виражається низкою локальних конфліктів, що відбуваються на периферії міжнародної системи.

Стан мирного співіснування — ситуація глобального партнерства між провідними державами, коли кожна з них бере участь у взаємовигідному співробітництві або не протиставляється іншій (чи іншим).

Суб'єктивізм — система поглядів, пов'язаних із трактуванням міжнародних відносин як суспільних стосунків, що позбавлені об'єктивної основи, впливають з людської природи, формують та спрямовують особистості. Цей принцип виражається у похідних від нього принципах, які мають характер постулату для окремих теорій і наукових шкіл — антропоморфізму та нормативізму.

Теоретичний рівень дослідження в науці про міжнародні відносини полягає у вивченні найважливіших особливостей і закономірностей міжнародної системи, що передбачає розгляд пов'язаної з нею реальності в абстрагованій формі.

Теорія міжнародних відносин — є систематизованою за змістом і формально сукупністю умовно сформульованих тверджень, які пояснюють функціонування та еволюцію міжнародних систем (Я. П'єтрась); сукупність знань, що допомагають зрозуміти, передбачити, оцінити та контролювати відносини між державами (К. Райт); наука, котра вивчає сутність, особливості і рушійні сили міжнародних відносин, тобто констатує їх стан і формулює твердження про їх першопричини (Р. Арон); сукупність численних концептуальних узагальнень, що представляють теоретичні школи, які полемізують між собою (П. Циганков).

Теорія міжнародного середовища досліджує сукупність зовнішніх чинників, що впливають на виникнення та функціонування міжнародної системи, тобто її середовище.

Теорія міжнародних систем у складі загальної теорії виокремлюється як структурний блок, що зосереджується на проблемах дефініювання і типології міжнародних систем.

Традиціоналістська концепція міжнародних відносин — «політичні взаємини між націями», в основі яких лежить боротьба за владу — єдиний «національний інтерес» для всіх учасників або акторів міжнародного життя. Найбільш повне втілення знайшла у працях американського політолога Ганса Дж. Моргентау (наприклад, «Політика націй»).

Транснаціоналізм — науковий напрям теорії міжнародних відносин, який розглядає проблему суб'єктності з позицій визнання факту плюралізму та рівнозначності різнотипних суб'єктів.

Ультиматум — дипломатичний акт у формі дипломатичної ноти, офіційної заяви або іншого письмового документа, в якому міститься категорична вимога щодо здійснення урядом держави-адресата певних дій зовнішньополітичного або внутрішньополітичного характеру чи обов'язкового виконання висунутих умов. В ультиматумі вказуються: строк виконання; наслідки його відхилення (бойкот, блокада, розрив дипломатичних відносин, ембарго, застосування ЗС тощо).

Функції політичного простору - це значення окремих територій в аспекті міждержавних відносин, зумовлюють форми суперництва між державами.

Холодна війна - особлива система міжнародних відносин після Другої світової війни (др. пол. 40 — поч. 90-х рр. ХХ ст.), що характеризувалася глобальним ідеологічним, політичним, військовим, науково-технічним, економічним і культурним протистоянням США та СРСР і очолюваних ними воєнно-політичних блоків — Північноатлантичного альянсу (НАТО) та Організації Варшавського договору (ОВД), яке поєднувалося з гонкою озброєнь, високим ступенем загрози нової світової війни. Термін «холодна війна» вперше вжив американський журналіст У. Ліпманн, який 1947 опублікував книгу під однойменною назвою.